

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ”

Факултет по изкуствата, Катедра „Културология“

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Теодора Петрова, ФЖМК-СУ, професор в професионално направление

3.5. „Обществени комуникации и информационни науки“

на докторска дисертация на **Александър Цветанов Калинов**

на тема: **СОЦИАЛНОТО ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО**

В СФЕРАТА НА ИЗКУСТВОТА

за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

в 3.1. Социология, антропология и науки за културата

по докторска програма „Теория и история на културата“

научен ръководител: **доц. д-р Татяна Шопова**

1. Данни за докторанта

Докторантът Александър Калинов се е обучавал като редовен докторант по докторска програма „Теория и история на културата“ към Катедра „Културология“ на Факултета по изкуствата на Югозападния университет „Неофит Рилски“. Трудът е представен на вътрешна защита в катедрата, в която е преминало обучението му и е успешно защитен. Представям становището си като част от Научно жури, назначено със Заповед на Ректора на Югозападния университет „Неофит Рилски“, пред което се състои публичната защита на този труд.

Професионалният и творчески път на Александър Калинов, според приложената му автобиографията, е свързан с базовото му образование в Националната академия за филмово изкуство “Кр. Сарафов“, където той е “бакалавър“ като Актьор за театър на движението и “магистър“ по Филмово и телевизионно изкуство. Той има реализирани проекти като продуцент, сценарист и актьор. Неговата преподавателска дейност е като гост- преподавател отново е свързана с Националната академия за филмово изкуство “Кр. Сарафов“. Научните му интереси са в областта на развитието на културата и културните и креативни индустрии. В тази област са и представените в списъка негови публикации. Те са в тази област - продуцентство, социалното предприемачество и

изкуство, като това е и темата на представения за защита пред Научното жури дисертационен труд. Казвам всичко това, за да подчертая, че както неговото образование, така и професионалното му развитие са в областта на културата и изкуството, и са надграждащи се, което му позволява да има професионален поглед и аналитична оценка върху темата на дирекционния му труд.

2. Обща оценка и описание на дисертационния труд

Представената от Александър Калинов дисертация на тема „Социално предприемачество в сферата на изкуствата“ отговаря на формалните изисквания за дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ и може успешно да бъде защитена пред Научно жури. Дисертацията е систематизирана в четири глави, увод, заключение, библиография и приложения и представлява самостоятелно научно изследване, притежаващо качества на научен труд. Приложенията включват текстовете на направените дълбочинни интервюта, описание на методологията за провеждане на интервютата, материали, свързани с практиките на за анализирани творчески дейности на социално предприемачество.

Структурата на изследването е логически интегрирана и главите представят отделните тематични части от представената за защита работа. (Първа глава е озаглавена “Социалното предприемачество“; Втора глава е озаглавена “Изкуството като част от културните и креативни (творчески) индустрии“, Трета глава е: “Емпирично изследване на социалното предприемачество в България“, което е авторското изследване, а Четвърта е „Анализ на настоящия модел на работа в сектора“). В изследването са заложили 12 изследователски въпроса, които позволяват да бъде проведено изследването и направени обобщенията. Приложенията са неразделна част от текста и те представляват част от общия текст на дисертационния труд.

Приемам твърденията на докторанта, че “Към днешна дата могат да се наблюдават множество политики, фондове, както и социални инициативи, които в себе си обединяват социалните дейности и сферата на изкуствата. Създава се един нов вид творческа икономика, която е междинно звено между частния, държавния и неправителствения сектор“, както и “Базирайки се на досегашните разработки, в изследването акцентираме върху диверсификацията, като начин за утвърждаване на пазара и развитие на дейността, разглеждайки както мениджърските решения по отношение на предлаганите услуги и/или продукти и тяхното диверсифициране, така и предпоставките създадени от пазарните условия“. Тези констатации стават основа за

подбора на различни по тип практики на културни и творчески институции и фирми в сферата на социалното предприемачество, които са обект на авторския анализ в този труд (включени са: Христиан Даскалов и „Национален студентски дом“, Янита Кирова и Ива Лапатова, „Смешната лечебница на д-р Куку и д-р Пипи“, „Таратанци“, Росен Савков, Миглена Савкова и „Four Elements“, Йордан Камджалов и Фондация „Йордан Камджалов“, Атанас Маев и „Дерида Денс Център“, Галерия „Plovdiv“, „Под тепето“ и квартал „Капана, Янита Кирова и Ива Лапатова, „Смешната лечебница, Янита Кирова и Ива Лапатова, „Смешната лечебница“).

Мога да кажа, че дисертационният труд като цяло отговаря на формалните изисквания за дисертация за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. Той е в обем от 369 страници, включени са 225 информационни източника, структуриран е според общоприетите норми. Докторантът е представил 6 свои публикации, което напълно отговоря на изискванията за присъждане на ОНС „доктор“ по професионално направление в 3.1. Социология, антропология и науки за културата.

Авторефератът е оформен изцяло според изискванията на ЗРАСРБ и отразява съдържанието на дисертационния труд. Приложен е списък на публикациите, които са свързани с темата на дисертационния труд. Докторантът е приложил справка с формулираните от него основните научни и практико-приложни приноси. Заслуга за цялостното възприятие на дисертационния труд е професионалният език, на който е написана дисертацията. Правилно поставените изследователски задачи и избраната от страна на докторанта методология, му позволяват да изведе успешно изследването си като част от дисертационния труд. Смяя да твърдя, че използваните от докторанта методи на изследване кореспондират на целите на изследването. Сред избраните методи са: описание и обобщение на информацията, синтез и систематизация, сравнителен анализ на подбраните практики, пример за социално предприемачество, дълбочинни интервюта с експерти, предприемачи и хора в областта на изкуството, въпросник с 12 изследователски въпроса и др.

В Увода на дисертацията е направено описание на структурата на текста, включена е обосновката за избор на темата, актуалността и значението на дисертационния труд, което е част от изискванията за подобен род текст. Обектът на изследването е ясно дефиниран, а именно „социалното предприемачество в сферата на изкуствата“. Той е изведен и в заглавието на представения за рецензиране труд. Изпълнена, според автора,

а и аз се съгласявам с него, е основната цел на дисертацията - “посочени са възможностите за социалното предприемачество в изкуствата в българската среда и експертни мнения за неговото състояние и развитие, както и е идентифицирана ролята и значението му за местната икономика“.

В Първата глава се разглеждат рамките на изследването, представени са водещи академични публикации в областта на „креативните индустрии“. Във Втора глава е разгледана разликата между „културни“ към „креативни“ индустрии, разгледано е общото и границата между социалното предприемачество и креативните индустрии, анализирани са креативните индустрии в четири европейски страни – Великобритания, Франция, Испания и Италия. В Трета глава е направен сравнителен анализ на 8 казуса на социалното предприемачество на територията на Република България. В Четвърта глава е разгледана държавната политика спрямо състоянието на пазара, в това число и влиянието на пандемичната обстановка. Направен е критичен анализ на дейностите и причините за възможни затруднения в сферата на социалното предприемачество.

3. Актуалност и значимост на разработвания дисертационен труд.

В представения труд са разгледани термини като социално предприемачество, социална икономика, социално предприятие и други, които търпят развитие в новата културна и дигитална среда. “Създава се един нов вид творческа икономика, която е междинно звено между частния, държавния и неправителствения сектор “, пише авторът, и той е насочил вниманието си към нея. От особена важност в дисертацията, според мен, е описанието на спецификите на сектора, на обобщаване на спецификите на фирмите в списъка на Министерството на труда и социалната политика. На мястото на социалното предприемачество в икономиката на творческите индустрии.

В условията, в които днес живеем, все по- голямо място заемат креативните и рекреативни индустрии на всеки един по отделно, а и на общностите като цяло. Изследователите се насочват към проблеми, свързани с методологични и практически аспекти на творческите индустрии, проблеми, свързани с дигитализация на средата и умението креативно да се използват възможностите, които тя дава за създаването и комуникиране на творчески проекти, предизвикателствата пред които са изправени творците при финансиране на проекти в областта на творческите индустрии. Това изследване е насочено към мястото на социалното предприемачество в творческите

индустрии и изкуството. Значението на темата се обуславя още и от нейната практическа насоченост.

4. Оценка на приносите и приносните моменти

В края на дисертацията са формулираните научните и научно-приложните приноси, съдържащи се в дисертационната разработка. Аз ги намирам за релевантни, те обобщават направеното в дисертационния труд. Смятам, че този труд има подчертано парктико-приложен характер и изводите биха могли да бъдат полезни на независимите артисти, на социални предприемачи, на продуценти и ивентмениджъри, на творчески екипи в областта на изкуството.

Намирам, че това е едно от малкото изследвания, които анализират процесите при социалното предприемачество в изкуството, в творческите и креативните индустрии. За мен приносен момент в работата е анализът на модела на работа на социалните предприемачи, оценката на ролята на доброволческа дейност в креативната индустрия (в „Таратанци“, „Вълшебната лечебница“, „Дерида Денс“ и „Под тепето“, реално работата с доброволци не съществува), оценката на разглежданите казуси, които, до колкото ми е известно, за пръв път попадат в аналитично научно изследване. Намирам за удачна избраната от докторанта формула за анализ на дейността на социалните предприятия в сектора на изкуствата в България. Тя е: „иновация – установяване – насищане – криза“, и смятам, че работи за целите на това изследване. Със събраната и обобщена информация, представените данни и мнения в интервютата, можем да придобием по-добра представа “за функционалността и ефективността на инициативите и дейността на социалните предприятия в сектора на изкуствата“, неговото състояние и развитие, значението му за икономиката, възможностите и ресурсите и поведението на независимите продуценти и артисит по време епидемиологичната обстановка у нас.

5. Публикации по темата на труда

Представените публикации имат пряко отношение към темата и са свързани със съдържанието на дисертационния труд. Те са със заглавия: “Проследяване на историческото развитие и еволюция на феномена „социално предприемачество“ в теоретико-практически план от зараждането му до наши дни“, „Държавна рамка за социалното предприемачество в България“, „Стратегии за реклама, ПР и популяризиране в изкуствата и културния сектор“ и др.

6. Критични бележки и препоръки

Всеки текст може да бъде подобряван и редактиран. На места би могло да бъде избегната известна ненужна описателност. Този текст също, но бих препоръчала на докторанта да бъдат систематизирани и публикувани резултатите от този труд, тъй като може да бъдат използвани при избор на обучителни стратегии и обучително съдържание като се задълбочат оценъчните и аналитични текстове. Тук е мястото за въпроси. Нямам въпрос, но бих помолила Александър да прогнозира, ако е възможно, според резултатите на изследването си, развитието на социалното предприемачество в областта на изкуствата през следващите години. В текста има такива прогнози и те са изразени в последната глава на текста, но една от целите на такъв род изследвания е тенденциите да бъдат прогнозируеми.

7. Заключение

Представеният от Александър Калинов дисертационен труд както по форма, така и по съдържание отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на Югозападния университет „Неофит Рилски“ за получаването на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление в 3.1. Социология, антропология и науки за културата. Той представя теоретично изследване на понятието “социално предприемачество в сферата на изкуството“ у нас, описва и обобщава креативни практики на фирми и институции от сферата на креативните индустрии и изкуствата, обобщени са резултатите от самостоятелно проведено изследване на 8 казуса от практиката у нас. Затова предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на Александър Калинов образователна и научна степен „доктор“, както и аз самата ще гласувам положително за това.

19.05.2021

Проф. д-р Теодора Петрова